

PRÁCE A SOCIÁLNÍ SPRÁVEDLNOST

VYSOKOŠKOLSKÉ PORADENSTVÍ V ČR

Mezi strategií a realitou

Filip Bláha
březen 2022

Vysokoškolské poradenství ne-
představuje žádný jednotný
celek. Diskurz okolo něj se ne-
ustále utváří na spojnici mezi
představami ministerstva škol-
ství o podobě studia, jednotli-
vých vysokých škol a samot-
nou praxí.

Stabilitu většiny poradenských
center ohrožuje jejich neukot-
vené financování a jistá legisla-
tivní vágnost týkající se jejich
činnosti.

Pokud se má vysokým školám
nadále dařit dostát svým vzdě-
lávacím cílům, bez jasné kon-
cepce rozvoje a financování
poradenských center se neo-
bejdou.

PRÁCE A SOCIÁLNÍ SPRÁVEDLNOST

VYSOKOŠKOLSKÉ PORADENSTVÍ V ČR

Mezi strategií a realitou

Universitas
magazín vysokých škol

AVŠP
Asociace
vysokoškolských
poradců

Obsah

1.	ÚVOD	2
2.	PŘÁVNÍ NEUKOTVENOST PORADENSTVÍ	3
3.	PŘED BOLOŇOU ZA BOLOŇOU	4
4.	BEZ TITULU ANI RÁNU	5
5.	STRATEGICKÝ ZÁMĚR PRO OBLAST VYSOKÝCH ŠKOL – OD ZÁMĚRU K REALITĚ	6
6.	STUDIUM JEN PRO OTRLÉ?	7
7.	PŘECHOD BEZ ZEBRY	8
8.	PORADENSTVÍM PROTI EPIDEMII	10
9.	HLAVNĚ SE NEZBLÁZNIT	11
10.	CESTOU PROJEKTOVÉHO FINANCOVÁNÍ	12
11.	ZÁVĚR	13
	Literatura a zdroje	14
	Webové stránky	14

1

ÚVOD

Poradenství na vysokých školách nebyla dosud mimo vlastní poradenské prostředí věnována větší pozornost. Ve srovnání se vzdělávací a výzkumnou činností vysokých škol to byla popelka, která se v nejlepším případě těšila okrajové pozornosti. Na rozdíl od prvních dvou jmenovaných činností se nemohla pochlubit výsledky, které by bylo možné přetavit ve finanční plnění ať již z veřejných rozpočtů či ze strany privátního sektoru.

Ani my v Centru pro studium vysokého školství (CSVŠ) jsme nespátřovali ve vysokoškolském poradenství zásadnější výzkumné téma. Až v posledních dvou letech se náš pohled změnil díky realizaci projektu TA ČR „Studijní neúspěšnost studentů s ohledem na přechod mezi střední a vysokou školou“ (krátce SNOP), který zprostředkovaně poukázal na důležitou roli poradenství v procesu přechodu ze střední na vysokou školu.¹ V návaznosti na tyto poznatky jsme se spojili s Nadací Friedricha Eberta a za její finanční pomoci jsme v letech 2020 a 2021 uspořádali mezinárodní workshopy k poradenství a jeho roli ve vysokoškolském prostředí. Při přípravě druhého workshopu, kde své zkušenosti představili hosté z poradenských center z Německa, Rakouska a Slovenska, nás velmi obohatila také spolupráce s Asociací vysokoškolských poradců (AVŠP), která nám umožnila získat lepší představu o aktuálních výzvách a problémech českého vysokoškolského poradenství v mezinárodním srovnání. Nejen tyto poznatky jsme vtělili do předkládané studie, která si klade za cíl poskytnout kritický pohled na postavení vysokoškolského poradenství v České republice a umožnit hlavním aktérům, MŠMT a veřejným vysokým školám, revidovat svoje postoje k roli poradenství v procesu zajišťování kvality a zvyšování efektivity českého vysokého školství.

Rámec pro poskytování poradenství v současnosti určuje na jedné straně právní úprava vysokoškolského zákona a na druhé straně změny vyvolané Boloňským procesem. V centru našeho zájmu pak stojí Strategický záměr ministerstva školství pro oblast vysokých škol na období od roku 2021 (dále SZ), jehož cíle a priority jsou dle našeho názoru bez dobře nastaveného vysokoškolského poradenství jen stěží dosažitelné. Na dvou konkrétních případech – přechodu a psycho-

logickém poradenství – si blíže představíme aktuální výzvy směrem k poradenské komunitě a také to, jak se na nich podepsala epidemie koronaviru. Poslední část pak věnujeme otázce efektivního financování poradenských aktivit.

Studie vznikla díky finanční podpoře Nadace Friedricha Eberta. Touto cestou bych rád poděkoval Dr. Thomasi Oellermanovi z Nadace Friedricha Eberta za jeho osobní podporu při realizaci záměru a kolegyni Mgr. Michaele Šmídové, Ph.D. spolu s Mgr. Barborou Čalkovskou a RNDr. Karolínou Houžvičkovou Šolcovou, MBA z rady AVŠP za jejich postřehy a věcné připomínky.

Ve studii upřednostňuji používání mužského rodu, ale míním tím obě pohlaví, aniž bych jedno upřednostňoval na úkor druhého.

¹ Více k projektu viz CSVŠ: SNOP – Studijní neúspěšnost s ohledem na přechod ze střední na vysokou školu, zdroj: <https://www.csvs.cz/ukoncene-projekty/snop-studijni-neuspesnost-s-ohledem-na-prechod-ze-stredni-na-vysokou-skolu/>.

2

PRÁVNÍ NEUKOTVENOST PORADENSTVÍ

Vysokoškolské poradenství představuje jen jednu z dalších povinností, které mají vysoké školy ze zákona naplňovat. Zákon předepisuje vysokým školám „poskytovat uchazečům o studium, studentům a dalším osobám informační a poradenské služby související se studiem a s možností uplatnění absolventů studijních programů v praxi“.² Na poradenství se dá navázat i následující bod, který vysokým školám ukládá „činit všechna dostupná opatření pro vyrovnání příležitostí studovat na vysoké škole“.³

Jak vidno, nejedná se o nějaké dalekosáhlé regulace, které by detailně a precizně předepisovaly poradenskou praxi na vysokých školách. Jistě to souvisí i se širokou autonomií vysokých škol samotných, kdy je přenecháno zcela jejich úvaze, jakou podporu a v jaké míře studentům poskytnou, aby naplnily literu zákona.

Vysokoškolské poradenství tak nepředstavuje žádný jednotný celek. Diskurz okolo něho se neustále utváří na spojnici mezi představami ministerstva školství o podobě a realizaci vysokoškolského studia, představami jednotlivých vysokých škol, jak toho dosáhnout, a samotnou praxí, která se ne vždy ztotožňuje se záměry vedení škol a ministerských úředníků.

Není ale namístě vnímat poradenství jako nějakou nahodilou entitu, která vzniká na průsečíku představ a zájmů výše uvedených aktérů. Právě naopak. Poradenství je vždy pevně spjata s organizací studia, jež je v obecných rysech opět dána vysokoškolským zákonem. Vysoké školy mají povinnost umožnit přístup k vysokoškolskému vzdělání, získání odpovídající kvalifikace a následně i její prohloubení v rámci celoživotního vzdělávání. I když to zákon neuvádí, stává se tím poradenství z okrajové povinnosti, již je potřeba naplnit, téměř nutností, která má naopak vysokým školám dopomoci naplnit jejich základní poslání: uchovávat a rozhojňovat dosažené poznání, pěstovat a dále rozvíjet vědecké, výzkumné či umělecké činnosti, podporovat celoživotní vzdělávání nebo připravovat mladé lidi na budoucí život v občanské společnosti.

² Zákon č. 111/1998 Sb., § 21, odst. 1 d.

³ Zákon č. 111/1998 Sb., § 21, odst. 1 e.

3

PŘED BOLOŇOU ZA BOLOŇOU

Dnešní rámeček pro vnímání vysokoškolského poradenství byl na sklonku minulého století formován Boloňským procesem. Ten představoval odpověď na požadavek větší unifikace vzdělávacích drah terciálního vzdělávání v evropském prostoru. Asi nejmarkantnější změnou bylo zavedení strukturovaného studia rozděleného na bakalářský a magisterský studijní cyklus. Jako nejvyšší vzdělávací meta na ně pak navazovalo doktorské studium. Vše o něco později doplnily Evropský rámeček kvalifikací a Evropské směrnice pro zajišťování kvality studia. Boloňský proces se tak v rámci EU stal ráznou odpovědí na potřebu srovnatelnosti vzdělání a dosažených výsledků, která vznikla v souvislosti se stále se zvyšující mobilitou studujících a pracujících. Mimo jiné přejal již dříve zavedený Evropský kreditový transferový systém (ECTS), jenž se stal jedním ze symbolů sblížení rozmanitých vzdělávacích systémů v jednotlivých členských zemích EU.

Změny v terciálním vzdělávání vyvolané Boloňským procesem zastihly většinu zemí bývalého východního bloku v čase završené politické a ekonomické transformace, kdy se tyto státy staly platnými členy mezinárodního společenství a postupně se začleňovaly do nových politicko-ekonomických vztahů utvářených zrychlující se globalizací a důrazem na internacionalizaci. To se promítlo i do jejich vzdělávacích soustav, pro které se stal typickým důraz na hodnotu znalostí jako jedné z položek nově definovaného sociálně-ekonomického kapitálu. Přechod ke společnosti znalostí či vědění, jak je také někdy nazývána, vytvořil tlak na vyšší demokratizaci vzdělávací soustavy, aby se stala co nejpřístupnější a nejpropustnější napříč vzdělávací vertikálou – tj. od mateřské přes základní a střední až k vysoké škole.

V českých podmínkách to vedlo ke strategii otevření vysokých škol až 50 %⁴ daného populačního ročníku, aby se v přístupu k vysokoškolskému vzdělání vyrovnaly handicapy z minulosti. Zatímco v západní Evropě to byl vzestup sociálního státu po druhé světové válce, který se kladně promítl do lepší přístupnosti vysokoškolského vzdělání pro široké vrstvy obyvatelstva, v Československu, potažmo České republice, se hlavním impulsem stala až liberalizace společenských poměrů po roce 1989. Potřeba vzdělaných odborníků se širokým portfoliem znalostí, odklon od do té doby preferovaného

učňovského školství a důraz na zvýšení počtu maturitních oborů vedly i ke zvýšení počtu potenciálních zájemců o vysokoškolské studium. Česká republika se tím vydala na cestu od elitního modelu vysokoškolského vzdělávání k jeho masové, či spíše univerzální formě, jejímž charakteristickým znakem je právě více jak 50% podíl příslušné věkové skupiny na vysokoškolském vzdělávání.⁵

Pro současný český vzdělávací systém je typický velký podíl absolventů středních škol s maturitou (především středních odborných škol a gymnázií), kteří několikanásobně převyšují absolventy učebních oborů. Přes významný demografický pokles došlo v letech 2016–2020 k opětovnému nárůstu počtu absolventů, který se např. v případě gymnázií blíží maximálním hodnotám z roku 2012. Na druhou stranu u středních odborných škol s maturitou je výpadek počtu absolventů oproti roku 2012 asi nejmarkantnější. Jistě to souvisí i s demografickým propadem ve věkové kohortě středoškolských absolventů.⁶

Z absolventů středních škol s maturitou se pak téměř 80 % (konkrétně 77,3 % v roce 2020⁷) stává prvostudenty některého z bakalářských studijních programů na vysoké škole. Většina z nich pak studuje na vysoké škole univerzitního typu. Pokusy z 90. let 20. století nabídnout alternativu k vysokoškolskému vzdělání ve formě prakticky orientovaných vyšších odborných škol (VOŠ) se nesetkaly s patřičným celospolečenským ohlasem. Dodnes volí studium na VOŠ pouze menšina absolventů maturitních ročníků. Očekávání nenaplnily ani soukromé vysoké školy, kde se také předpokládalo těsné propojení s praxí a neuniverzitní struktura studia. V první řadě měly nabízet pouze bakalářské studijní programy a v dostatečné míře generovat odborníky pro praxi. Tento předpoklad z větší části selhal, když i soukromé vysoké školy postupně přešly na univerzitní formu vzdělávání s navazujícím magisterským studijním cyklem. V tomto případě se pouze přizpůsobily vzdělávacímu „trhu“.

⁴ Viz Asociace vysokoškolských poradců (ed.): Aktuální problémy vysokoškolského poradenství – Trendy, metody, aktuální otázky, Brno 2011, s. 21.

⁵ Rozdíly mezi jednotlivými fázemi vysokoškolského vzdělávání viz Aktuální problémy vysokoškolského poradenství, c. d., s. 22–23.

⁶ Viz Národní pedagogický institut: Informační systém Infoabsolvent, Vývoj počtu absolventů SŠ a VOŠ, zdroj: <https://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi/5-1-08/Pocet-absolventu-SS-a-VOS/1>.

⁷ Výpočet hodnoty vychází z dat systému SIMS (Sdružené informace z matrik studentů), který spravuje MŠMT, a z dat systému Infoabsolvent k počtům absolventů SS a VOŠ, jež spravuje NPI.

4

BEZ TITULU ANI RÁNU

Změna ve vzdělávacích preferencích pro roce 1989, kdy větší na mladých lidí upřednostnila středoškolské vzdělání s maturitou před – do té doby – dominantními učňovskými obory, přispěla k masivnímu nárůstu potenciálních zájemců o vysokoškolské studium. Absolvování vysoké školy se stalo přirozeným vyústěním vzdělávacích drah jedince a více než cílené osvojení si specializovaných znalostí představovalo mnohdy jen cestu ke zhodnocení vlastního kulturního, ekonomického a sociálního kapitálu. Vysokoškolský diplom nebyl chápán jako doklad o dosažených kompetencích, schopnostech a dovednostech absolventa a o jejich využití v praxi, nýbrž se stal doslova „fetišem“ potvrzujícím jistou společenskou výlučnost jedince. S tím šla ruku v ruce deklarovaná celospolečenská důvěra v tzv. odborníky s titulem, kteří se v 70. a 80. letech 20. století stali jednou z argumentačních figur společenských a hospodářských změn, jak je prezentovali tehdejší vládní činitelé a komunistická nomenklatura. Dá se říci, že tato mentalita ve svých hlavních rysech přetrvávala dodnes.

Na druhou stranu je férové přiznat, že vnímání vysokoškolského vzdělání prošlo v české společnosti za těch více jak 30 let hlubokou reflexí. Zprostředkování specializovaných znalostí zakončené získáním diplomu není již tím hlavním cílem. Stává se jím celosobnostní rozvoj jedince – jak jeho kompetencí, schopností a dovedností, tak jeho schopnosti socializace a řešení aktuálních společenských výzev. Důležitým aspektem se v tomto procesu poznávání a učení stává celoživotní vzdělávání. Jak vidno, dříve tradovaná výlučnost zprostředkovaných znalostí a z nich odvozený společenský statut odborníka již definitivně ustoupil do pozadí. Vstup na vysokou školu byl tehdy chápán jako předěl mezi dospíváním a dospělostí. Ne nadarmo ve své písni z roku 1985 věnované maturitě hovoří Karel Kryl o zkoušce dospělosti: „Opilí od radosti si sami trochu lžeme, že zkouškou dospělosti opravdu dospějeme“.⁸ Kryl tu reflektuje tíhu dospívání v normalizační společnosti, kde dospělí jsou ti, kteří musí zaujímat stanoviska a činit rozhodnutí, zda „být pro, anebo proti?“ – tj. přijmout společenskou realitu, či se vůči ní vymezit. Přitom upozorňuje na oblíbený klam, že maturitní zkouška jen stvrdí mentální a psychickou vyspělost jedince. Mnozí z tohoto předpokladu vycházejí dodnes. Pokud někdo úspěšně složí maturitu, posleze přijímací zkoušky a je přijat ke studiu na vysoké škole, disponuje v jejich očích dostatečným intelektem a psychický-

mi schopnostmi, aby studium zvládl. Háček je pak ve výkladu tohoto ideového konstruktů „studia pro každého“, kdy je jedinec vnímán jako způsobilý ke studiu, pouze pokud studium zvládá a neseleže. V opačném případě se stává tím, který na to „neměl“. Jako bychom zažívali malé déjà-vu a vraceli se doby před rokem 1989, kdy bylo vysokoškolské vzdělání pouze pro někoho.

Nějak se z tohoto diskurzu uvažování vytrácí, že o studijním úspěchu či neúspěchu jedince může zásadně rozhodovat to, jakou podporu či pomoc ze strany školy obdrží. „Problémy přece zvládne sám. Měl by k tomu mít ty nejlepší předpoklady.“ Opak je ale pravdou. Potřeba strukturovaného a robustního poradenství je dnes možná naléhavější než kdy dříve. Této potřebě nahrává i znění Strategického záměru ministerstva pro oblast vysokých škol na období od roku 2021 (dále SZ).

⁸ Karel Kryl: Znamení doby, Praha 1996, s. 134.

5

STRATEGICKÝ ZÁMĚR PRO OBLAST VYSOKÝCH ŠKOL – OD ZÁMĚRU K REALITĚ

Vize⁹ aktuálního SZ dobře ilustrují, jak se změnilo vnímání vysokoškolského prostředí za posledních 30 let. Hlavním úkolem vysokých škol již podle vizí není jen pouhá nabídka studia s možností osvojení si specializovaného vědění, které studujícím umožní v jasně definovaném časovém rozmezí získat konkrétní kvalifikaci posvěcenou získáním diplomu. Nároky kladené na současné vysoké školy jsou daleko širší, než je možná na první pohled zřejmé. Lépe než o škole jako takové se dá hovořit o prostředí, které studující formuje nejen po stránce vědomostní, ale i osobnostní a charakterové. Vysokoškolské studium je nyní nahlíženo jako klíčové životní období, kdy studující navazují osobní a profesní vztahy, začleňují se do občanské společnosti a zásadním způsobem dotvářejí svoji identitu.

I samotné vědomosti již nestojí v popředí, ale čerstvý absolvent se nyní může prokázat konkrétními kompetencemi, schopnostmi a dovednostmi. Ty mu mají posléze usnadnit vstup na stále fragmentovanější pracovní trh, kde jsou sice nadále poptávány konkrétní pozice, ale to, co dotýčný dělá a jak to dělá, se úměrně proměňuje v čase a prostoru. Stále více se tak ke slovu dostává celoživotní vzdělávání jako prostředek neustálé rekvalifikace, kterou vyžaduje měnící se pracovní náplň. Dlouhodobě pranýřovaná akademičnost výuky ustupuje do pozadí a důraz se klade na praktické využití osvojovaných poznatků, po kterém volají nejen zaměstnavatelé, a to zpravidla kvůli svým relativně úzce vymezeným zájmům o předpřipravené absolventy, ale především ho vyžadují samotní studenti – chtějí se učit prakticky a užitečně, aby se dobře uplatnili na trhu práce.¹⁰ Studijní cyklus se tak nenápadně rozšiřuje o oblast následného uplatnění. Vysokoškolské studium není pouhým zakončením klasické vzdělávací vertikály od mateřské přes základní a střední až k vysoké škole, nýbrž předpokladem dalšího profesního rozvoje. Diplom tím pádem již neznamená úspěšné završení jisté vzdělávací dráhy, ale je projevem schopnosti absolventa přijímat výzvy pracovního života, flexibilně na ně reagovat a dále se vzdělávat. Jistě chvalitebný posun. Jakou roli v něm ale hraje vysokoškolské poradenství?

Naprosto zásadní. Bez dobře nastavené poradenské struktury se stanovených rozvojových vizí, tak jak je prezentuje SZ, bude dosahovat jen stěží. Poradenství svojí nabídkou pokrývá celý studijní cyklus – uchazečům pomáhá se správnou volbou oboru, pak s následnou adaptací na studijní každodennost, v průběhu studia jim usnadňuje zdolávat nepředvídatelné překážky, ale i rozvíjet jejich kompetence. Kromě jiného jim také nabízí kariérní poradenství a spolupracuje s absolventy na mentorské bázi. Nesmíme opomenout ani psychologické a duchovní poradenství či poradenství pro studenty se speciálními potřebami. Záběr je opravdu široký. Z 26 českých veřejných vysokých škol má nějakou formu poradenství 21 z nich. To, co nejvíce ohrožuje stabilitu většiny poradenských center, je jejich neukotvené financování a jistá legislativní vágnost, co se jejich činnosti týče. Samotné vysoké školy zpravidla nefinancují činnost poradenských center ze samostatné kapitoly a využívají pro tyto účely buď evropské strukturální fondy, nebo grantovou podporu MŠMT na další rozvoj vysokých škol. Přitom zde hovoříme o vysoce specializovaných pracovnících, často s vysokoškolským titulem v oborech jako psychologie, sociální práce, andragogika nebo personální řízení. I když jejich vzdělání není nějak předepsané a ani regulované, většina z nich se i tak dále iniciativně vzdělává na základě vlastní specializace např. v oblasti krizové intervence či psychoterapie. Jistě není bez zajímavosti, že i když stát ve spolupráci se zástupci veřejných vysokých škol usiluje o co nejefektivnější nastavení vysokoškolského studia, aby odpovídalo jeho strategickým záměrům, nechává poradenskou oblast téměř bez povšimnutí. Nepřekvapí proto, že poradenská centra i jejich zaměstnanci sami usilují o vymezení vlastní činnosti a definici dobré praxe. Pro tyto účely vznikla v roce 2008 již zmíněná AVŠP.

AVŠP aktivně vystupuje za zvýšení profesionality pracovníků vysokoškolských poraden a snaží se zavádět jasná etická měřítká pro jejich práci. Jedním z nich je i Etický kodex pracovníků vysokoškolských poraden, který byl sestaven v rámci rozvojového projektu MŠMT již v roce vzniku asociace. Obsahuje přehled základních zásad práce s klientem – od požadavku profesionality přes respekt, diskrétnost a odbornost až k právu na odmítnutí pomoci klientovi za přesně daných podmínek. I přes nejistotu, kterou do činnosti poradenských center vnáší především nevyjasněné financování jejich činnosti ze strany vysokých škol, se členové AVŠP aktivně snaží vypořádat se s aktuálními výzvami ve své poradenské praxi.

⁹ Podrobně k aktuálním vizím českého vysokého školství viz Strategický záměr ministerstva pro oblast vysokých škol na období od roku 2021, s. 11–14, zdroj: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/strategicky-zamer-ministerstva-pro-oblast-vs-na-obdobi-od>.

¹⁰ Viz závěry celonárodního šetření Absolvent 2018, které realizovalo CSVŠ v letech 2018–2019, zdroj: <https://www.csvs.cz/ukoncene-projekty/absolvent-2018/>.

6

STUDIUM JEN PRO OTRLÉ?

Jak již bylo řečeno, vysokoškolské poradenství nepředstavuje žádný striktně definovaný celek, který by byl pevně dán. Stejně jako se kontinuálně vyvíjí potřeby studentů během studia, tak se také vyvíjí poptávka po konkrétní poradenské činnosti. Je jasné, že jiné potřeby podpory a pomoci budou vykazovat studenti prvních ročníků a jiné studenti, kteří své studium zakončí. Zaleží pak na zdrojích a struktuře konkrétních poradenských center, jak na vzniklou situaci zareagují. Přičemž se stále více ukazuje, že problémy studentů nejsou jasně definovány a ohraničeny. Často vznikají jako výslednice zátěže a stresu, kterým jsou studenti vystaveni. Ne vždy jsou na vině výhradně studijní povinnosti, nýbrž je to spíše koktejl všech možných problémů od rodinných přes vztahové, ekonomické až po zdravotní, které se významně podepisují na psychice studujících. Cílem poradenství je předejít vážným psychickým poruchám u studentů, v něž by mohla kombinace různých neřešených problémů vyústit.

Obecnou náročnost vysokoškolského studia ve srovnání se středoškolskou podobou výuky si v SZ připouští i MŠMT. Zároveň však řešení s tím spojených výzev odsouvá na vedlejší kolej a soustředí se především na organizaci studia směrem k získávání potřebných kompetencí, zavádění distančních forem či uznávání výsledků předchozího učení. Pod strohým označením „Další významná témata ve vysokém školství“ se tak hovoří o snižování nesouladu mezi studijní připraveností maturantů a očekáváním vysokých škol, o potírání různých forem bariér bránících ve studiu (sociální, ekonomické, kulturní, geografické, zdravotní apod.) či o posilování sociální integrace studujících. Mezi ně patří i péče o duševní zdraví studujících a akademiků, stejně tak podpora studujících se specifickými potřebami. Je zřejmé, že tyto aspekty a jejich případná nedostatečná reflexe ze strany vysokých škol mohou představovat zásadní překážku pro úspěšné dokončení studia. Studující s problémy jen velmi těžko ocení např. nově nastavenou praktickou orientaci jimi studovaného oboru, která jim umožní si interaktivní formou osvojit potřebné vědomosti a kompetence. V tomto bodě jim bude atraktivní pojetí studia víceméně lhostejné, pokud nebudou schopni zvládnout své problémy. Je načase začít brát poradenství jako pevnou součást studijního cyklu, a ne pouze jako podporu pro ty, co sešli na scestí a nejsou s to vlastními silami čelit studijní každodennosti. Právě vnímání poradenství jako něčeho, co potřebují ti, kteří to „nezvládají“, vede k jeho stigmatizaci a vnímání jako projevu selhání. Nejcitlivějším údobím v rámci studijního cyklu, kdy je hranice mezi úspěchem

a neúspěchem zvláště tenká, je období přechodu na vysokou školu.

7

PŘECHOD BEZ ZEBRY¹¹

Přechod na vysokou školu v mnohém připomíná vybledlý přechod pro chodce, kde sice nechybí odpovídající značka, ale značení má svá lepší léta již za sebou a dá se pouze tušit, kudy přesně „zebra“ vedla. Tento průměr trefně vystihuje realitu vysoké školy, která je naprosto odlišná od toho, co zatím novopečení vysokoškoláci ve svém životě zažili. Mladí lidé přicházejí do prostředí, kde jsou na ně kladeny zvýšené nároky v organizaci studia, samostudia i osobního života, a jsou v něm necháni první měsíce často zcela bez rad či pomoci. Každý musí víceméně spoléhat sám na sebe a své schopnosti. I to může – a výrazně – přispívat k předčasnému opuštění vysoké školy.¹²

Většina vysokých škol při posuzování stávající praxe využívá jednoduchou rovnici, kterou jsme již nastínili výše: „Zvládl jsi přijímací řízení? Tak to jsi pašák a vítěj u nás. Jsi inteligentní, se zbytkem si poradíš!“ Ve svém uvažování zcela opomíjí fakt, že realita vysoké školy je na hony vzdálená středoškolským podmínkám. Mladí lidé přicházejí do prostředí, které se vymyká – a nejen samotným studiem – tomu, s čím mají dosud zkušenosti. Často se poprvé ocitají mimo domov, musejí si sami organizovat čas, hospodařit, vyrovnat se s nároky studia. K tomu se přidávají i doprovodné vztahové a rodinné problémy, jež nakonec mohou vyústit ve smrtící kombinaci, kterou student není schopen ustát, a raději studium opouští. Přitom období přechodu představuje snad nejcitlivější úsek celého studijního cyklu. Právě tato fáze zásadně ovlivňuje úspěch či neúspěch celého studia. Na místě je tedy otázka, jak je takový přechod vnímán právě samotnými studenty.

Na tuto otázku jsme se v CSVŠ pokusili nalézt odpověď v rámci zmíněného projektu o studijní neúspěšnosti studentů v souvislosti s přechodem mezi střední a vysokou školou. Výzkum se orientoval na studenty prvních ročníků bakalářských

studijních programů humanitního i technického zaměření, kteří se nacházeli v polovině svého prvního akademického roku 2018/2019. Kromě jiného jsme se zaměřili na připravenost maturantů ke studiu na vysoké škole z hlediska obsahu studia i jeho organizace. Také nás zajímalo, jak reflektují návaznost/nenávaznost studia na SŠ a na VŠ a jeho organizaci. Dotazováni byli maturanti všech typů středních škol.¹³

Jak výzkum prokázal, typ absolvované střední školy hraje v první fázi studia zásadní roli. Na technické školy míří v první řadě absolventi gymnázií, zatímco na humanitní obory směřují z větší části absolventi středních odborných škol. Především studenti humanitních oborů následně negativně hodnotí návaznost či spíše nekompatibilitu středoškolského a vysokoškolského studia, přičemž to souvisí i s tím, že je mezi nimi zastoupena právě velká část absolventů středních odborných škol. Stejně negativně hodnotí i svoji připravenost na jinou organizaci studia. Zatímco na střední škole je rozvrh tzv. nalinkován, na vysoké škole je pak rozhodování o jeho skladbě často na samotném studentovi. Studijní úspěch či neúspěch je tak přímo podmíněn mírou zodpovědnosti daného studenta a jeho schopností vyrovnat se s mnohdy decentralizovanou organizací studia, tak typickou pro humanitní obory.

Jak se zdá, budoucí studenti technických oborů mají oproti studentům humanitních oborů poměrně jasnou představu o tom, do jakého studijního programu chtějí nastoupit. Většina z nich by svoji volbu neměnila ani poté, co se již měli možnost seznámit s výzvami vysokoškolského studia. Naopak studenti humanitních oborů jsou v tomto ohledu svojí volbou daleko více znejistěni. Bezpochyby i proto, že z více než jedné třetiny volí obory, které sami označují za zbytkovou volbu. Na místě je i otázka, nakolik má na tento proces vliv současné nastavení přechodu ze střední na vysokou školu. Přihláška se podává ještě před složením maturity, po ní následují zkoušky na vysokou školu a v případě úspěšného složení od října opět studium, jež se ale diametrálně liší od středoškolské praxe.

¹¹ Následující kapitola vychází z článku pro magazín UNIVERSITAS, který byl problematice přechodu věnován, viz Filip Bláha: Přechod ze střední na vysokou školu je u nás jako přechod bez zebry, in UNIVERSITAS magazín vysokých škol, publikováno 1. února 2021, zdroj: <https://www.universitas.cz/tema/6501-prechod-ze-stredni-na-vysokou-skolu-je-u-nas-jako-prechod-bez-zebry-prispiva-tak-k-predcasnemu-ukonceni-studia>.

¹² Určitou část zapsaných studujících tvoří podle výpovědí akademiků i ti, kteří reálně do studia v daném programu nikdy nevstoupí (neukážou se na žádné přednášce, nezapišou si žádný kurz). Bohužel data o tom, kolik takových studujících je, nejsou k dispozici.

¹³ Hlavní výstup projektu představuje souhrnná publikace, která obsahuje i vyhodnocení nashromážděných dat. Pro komplexní představu o dané problematice viz Michaela Šmídová (ed.), Vysoké školy, studenti a data o studijní neúspěšnosti a přechodu do vysokoškolského vzdělávání, Praha 2020, zdroj: <https://csvs.cz/wp-content/uploads/vysoke-skoly-studenti-a-data-o-studijni-neuspesnosti-a-prechodu-do-vysokoskolskeho-vzdelavani.pdf>.

Neexistuje žádná přechodná doba, která by studentům umožňovala zvážit svou studijní volbu. Současné nastavení přechodu tak dává studentům pouze malou možnost zpětně lépe vyhodnotit svůj výběr.

Kromě jiného se ukazuje, že dnešní podoba terciárního vzdělávání je pro určitou část maturantů, především absolventy středních odborných učilišť s maturitou, neatraktivní a nemotivuje je k pokračování ve studiu na vysoké škole. Často ho považují za finančně nákladnou, nepraktickou ztrátu času, která jim pouze v omezené míře pomůže naplnit jejich pracovní ambice. V této souvislosti hraje samozřejmě velkou roli také vliv rodiny.

Jak vidno, téma přechodu není radno podceňovat a vysokoškolský systém v České republice, který je dostatečně ambiciózní a usiluje o zásadní podíl vysokoškolsky vzdělaných lidí ve společnosti (min. podíl 35 % vysokoškolsky vzdělaných obyvatel ČR ve věku 30–34 let do roku 2030¹⁴), by mu měl věnovat náležitou pozornost. S trochou nadsázky se dá říci, že o úspěchu studia se rozhoduje již imatrikulací!

Období přechodu jako jedna z nejcitlivějších částí studijního cyklu doslova volá po zásadních intervencích vysokoškolského poradenství, které by postupovalo ve spolupráci s dalšími univerzitními aktéry. Ať již se jedná o vytváření např. podpůrných digitálních nástrojů pro snazší orientaci ve vysokoškolském prostředí či o zapojení starších vrstevníků jako mentorů – cílem je vždy předejít vzniku zásadních problémů, které ve svém důsledku vedou k odchodu ze studia. Poradenství – a téma přechodu to ukazuje více než názorně – musí být provázáno s univerzitními strukturami a o oblastech jeho využití musí panovat shoda nejen v rámci fakult, ale i na rektorátní úrovni. Již dávno není službou pro pár jedinců, kteří to „nezvládají“. Naopak – poradenská centra jsou schopna, pokud mají dostatečnou podporu ze strany vedení škol a finanční zdroje, významně intervenovat ve prospěch setrvání váhajících studentů ve studiu a zamezit jejich předčasnému odchodu. Nejen těmito kroky významně přispívají k naplňování dlouhodobých strategických a rozvojových plánů jednotlivých vysokých škol – o národních strategiích nemluvě!

¹⁴ Strategický záměr ministerstva pro oblast vysokých škol na období od roku 2021, Praha 2020, s. 12.

8

PORADENSTVÍM PROTI EPIDEMII

Zásadním způsobem s poradenskou praxí na školách, a to nejen v případě přechodu, zamíchala pandemie koronaviru. Paradoxně urychlila některé nutné změny a podtrhla jejich potřebu. Mnoho těchto změn – především vynucený přechod na distanční formu poradenství – se neobešlo bez jistých těžkostí, kdy se prakticky ze dne na den musely překopat fungující poradenské postupy. Právě absence osobního kontaktu, která vedla k těžšímu navazování vztahu mezi poradcem a klientem, se ukázala jako zásadní překážka v procesu vyjasňování konkrétních problémů. Na druhou stranu epidemie zvýraznila nutnost spolupráce poradenských center s externími partnery, kteří by jim pomohli lépe pokrýt poradenskou nabídku. Právě omezené finanční možnosti a poddimenzovaná zaměstnanecká struktura nutí poradenská centra uzavírat tyto aliance, které již nesou první plody – a to především v oblasti psychologického poradenství a podpory duševního zdraví.

Kromě jiného se v době pandemie rozšířil i fenomén tzv. poradenství zdola, kdy se samotní studenti chopí iniciativy a snaží se v rámci studentských skupin podpořit především integraci studentů prvních ročníků do studijního procesu. Studenti prvních ročníků se stali během pandemie koronaviru jednou z nezranitelnějších skupin ve vysokoškolském prostředí. Kromě tradičních výzev, jako je úspěšné začlenění se do akademického provozu, byli nejednou konfrontováni s absencí jakékoli sociální interakce či klasické osobní podpory, která by jim vstup do vysokoškolského prostředí ulehčila. Místo celouniverzitních projektů zaznamenaly úspěch ty, jež se podařilo realizovat na jednotlivých fakultách a cílily spíše na neformální způsob zprostředkovávání informací. Jedním z těch úspěšných je i projekt Fakulty stavební Českého vysokého učení technického (dále FSv ČVUT), který si zvolil formu mentoringu.¹⁵

FSv ČVUT se v září 2020 ocitla v nezáviděníhodné situaci, kdy vládní nařízení prakticky po třech dnech trvání nařídily vzhledem k šíření koronaviru zastavit prezenční výuku na vysokých školách. Téměř 900 studentů prvního ročníku FSv ČVUT se

tak ocitlo v jakémsi vzduchoprázdnu bez možnosti přímé podpory a sociálních kontaktů s vrstevníky. Právě tyto neformální kontakty – na chodbě, v menze, v posluchárně – významně pomáhají studentům s prvotní orientací na škole. Na základě podnětu jednoho z pedagogů vedení fakulty ve spolupráci se zástupci studentů poměrně rychle rozhodlo o zřízení online systému mentorů na platformě MS Teams pro první ročníky studentů bakalářských studijních programů. Do projektu se zapojilo 13 pedagogů a 25 studentů, kteří utvořili na 20 mentorských týmů. U pedagogů se jedná o ty, kteří mají na starosti výuku studentů prvního ročníku. Mentorské týmy pak radily studentům podle jejich oborového zaměření. Většinou řešily praktické dotazy ohledně zkoušek, kreditového systému a možnosti opakovat ročník. Jak ukazují aktuální statistiky, propad úspěšnosti studentů prvních ročníků za rok 2020 byl jen o něco málo horší než v předkovidové době. I to je zásluha nově nastaveného systému mentoringu, který si aktuálně převzal pod svá křídla Studentský klub FSv.

Projekt FSv ukázal na jednu podstatnou věc – o jeho úspěchu či neúspěchu rozhodla tehdejší aktivita proděkanky pro pedagogickou činnost, která si projekt vzala tzv. za svůj. Právě zastřešení celého projektu „shora“ se ukázalo jako klíčové. I když je předčasné na základě jednoho projektu hovořit o nějakém dalekosáhlém pozitivním dopadu na oblast vysokoškolského poradenství, tento příklad bezpochyby poukazuje na nutnost hlubší reflexe poradenské nabídky ze strany vedení fakult, potažmo vysokých škol. Jen takové poradenství, které je všeobecně akceptováno jak klienty, tak vedením školy, má naději na úspěch.

¹⁵ Projekt byl prezentován v rámci mezinárodního online workshopu „O poradenství pozitivně! Vysokoškolské poradenství (nejen) v době Covidu“, který uspořádalo CSVŠ dne 25. května 2021 ve spolupráci a za finanční podpory Nadace Friedricha Eberta. Veškeré materiály z workshopu naleznete zde: <https://www.csvs.cz/uplynule-akce/>.

9

HLAVNĚ SE NEZBLÁZNIT

Téma přechodu nebylo jediné, které v době koronaviru významně rezonovalo. Ještě naléhavější se ukázala otázka duševního zdraví studentů a péče o ně. Nejistota spojená s vývojem epidemie, nedostatek informací vzhledem k omezenému provozu škol – především u prváků – a v neposlední řadě absence sociálních kontaktů zvýšily riziko výskytu depresí (až 3x), úzkostí (2x) i riziko sebevražd (3x) mezi mladými lidmi (18–25 let). Nárůst pocitu osamělosti během koronavirové pandemie mezi studenty ukázalo také mezinárodní srovnání studentů v první vlně pandemie, které na české straně zastřešily Sociologický ústav AV, Český sociálněvědní datový archiv a Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy.¹⁶ Dotazováno bylo na 6500 studentů ze sedmi vybraných vysokých škol. Autorům se podařilo definovat původce dodatečného stresu a zátěží, které ve svém důsledku vedly k zvýšenému riziku depresivních stavů. Jednalo se o např. nárůst samostudia na úkor prezenční výuky, kdy 52 % dotázaných prohlásilo studijní zátěž za jeden ze stresových faktorů. K tomu se ještě přidal samotný akademický stres charakterizovaný změnami výuky podmíněnými pandemií, kdy 44 % dotázaných hodnotilo tyto změny negativně. Kromě jiného výzkum prokázal, že se mladí lidé obecně hůře vyrovnávají se stresovými situacemi a jsou náchylnější k depresivním stavům. Lépe se jim vedlo, pokud žili ve vztahu a neudržovali coby „single“ vztahy pouze s rodinou.

Jak vidno, nárůst psychických potíží mezi mladými lidmi, potažmo studenty během pandemie, byl značný. Naplno se ukázaly mnohdy omezené možnosti vysokoškolských poradenských center v oblasti psychologického poradenství. Tento stav jen posílil význam externích partnerství s neziskovými organizacemi v oblasti psychologické intervence. Jednou z nich byl spolek Nevypust duši, který tematizuje péči o duševní zdraví ve veřejném prostoru a usiluje o její destigmatizaci v české společnosti. V době vrcholící epidemie pomáhal studentům vysokých škol prostřednictvím jednoduchých rad a terapeutických postupů nalézt rovnováhu v jejich na hlavu

postavené studijní každodennosti.¹⁷ Kromě jiného se spolek Nevypust duši spojil s AVŠP, aby do Národního akčního plánu pro duševní zdraví pro léta 2020–2030 prosadily část věnovanou finanční podpoře pro nastavení efektivního systému studijního a psychologického poradenství na vysokých školách. Deklarovaným cílem je: „Umožnit v rámci dotačních titulů MŠMT nebo dotačních titulů MZd finanční podporu pro nastavení efektivního systému studijního a psychologického poradenství studentům a pracovníkům veřejných vysokých škol a uchazečům o studium, popř. dalším osobám (např. účastníkům kurzů celoživotního vzdělávání), a to v souladu se zákonnými povinnostmi vysokých škol v oblasti poradenství a podpory studentů se specifickými potřebami. Finanční podpora může být směřována na projekty rozvojového charakteru, které přispějí ke zvýšení kvality a dostupnosti služeb, navrhnou standardy poskytování těchto služeb a zajistí vyšší povědomí o těchto službách v cílových skupinách. Hrazení provozních nákladů zajistí veřejné vysoké školy z finančních prostředků poskytovaných ze státního rozpočtu na činnost vysoké školy“.¹⁸

Ze strany státních orgánů se jistě jedná o pozitivní posun vpřed a snahu poskytnout poradenským aktivitám na vysokých školách dodatečné finanční prostředky. Kromě prostředků alokovaných v rámci Centralizovaného rozvojového programu pro naplňování cílů SZ se na podporu poradenství počítá také s prostředky z evropských strukturálních fondů pro oblast vzdělávání, které budou rozdělovány v rámci Operačního programu Jan Amos Komenský. Pokud škola grant získá a finanční prostředky využije k nastavení a přijetí standardů poradenských služeb, stanou se tyto předmětem monitoringu při akreditaci studijních programů a žádostí o institucionální akreditaci ze strany Národního akreditačního úřadu (NAÚ). Otázkou ovšem zůstává, jak bude monitoring probíhat při již zmíněné vágní právní formulaci a nízkému povědomí o zákonitostech poradenské praxe na straně pracovníků NAÚ.

¹⁶ Viz Jan Klusáček, Michaela Kudrnáčová, Petr Soukup: Studenti VŠ v první vlně pandemie. COVID-19 International Student Well-being Study, Webinář – Sociologické výzkumy zaměřené na zdraví, konáno 5. listopadu 2020, zdroj: [https://rozvojkariery.webnode.cz/_files/200002044-26b8e26b90/kudrnacova-klusacek_studenti%20v%C5%A1%20v%20prvn%C3%AD%20vln%C4%9B%20pandemie%20\(1\).pdf](https://rozvojkariery.webnode.cz/_files/200002044-26b8e26b90/kudrnacova-klusacek_studenti%20v%C5%A1%20v%20prvn%C3%AD%20vln%C4%9B%20pandemie%20(1).pdf).

¹⁷ Viz materiály ze zmiňovaného workshopu.

¹⁸ Národní akční plán pro duševní zdraví 2020–2030, Praha 2020, s. 36.

10

CESTOU PROJEKTOVÉHO FINANCOVÁNÍ

Poradenství jako jedno z prioritních témat se ovšem podařilo prosadit do aktuální výzvy MŠMT pro projekty Centralizovaného rozvojového programu pro veřejné vysoké školy na rok 2022. Podpořen bude projekt, který si dá za cíl efektivní nastavení studijního a psychologického poradenství pro studenty i akademické pracovníky. Dále by měl přispět ke zvýšení kvality a dostupnosti těchto služeb, stejně tak i zvýšit povědomí o nich mezi cílovými skupinami. Kromě jiného by měl také navrhnout standardy pro jejich poskytování – včetně online poradenství. V případě poradenství se jedná o tzv. projekt 18+, kdy se k jeho realizaci musí spojit minimálně 18 vysokých škol, které projekt společně vypracují a zaváží se k implementaci jeho výstupů.

Projekt byl nakonec v říjnu 2021 podán konsorciem 21 vysokých škol, které disponují nějakou formou poradenství, a to pod vedením Univerzity Karlovy. Ta se také ujala jeho koordinace. Cíle projektu jsou mnohovrstevné a dotýkají se prakticky všech aktuálních výzev, s kterými se české vysokoškolské poradenství potýká. Kromě jiného cílí na zprostředkování lepšího povědomí pracovníků poraden o právním rámci jejich činnosti. V projektu je věnováno místo také tématům, jako jsou rozvoj kompetencí poradců, síťování jednotlivých pracovišť či sdílení dobré praxe. Velkým tématem zůstává spolupráce s externími subjekty, kam je možné posílat klienty k navazující péči. Za nutné kroky ke zkvalitnění poradenských služeb projekt považuje mimo jiné zajištění nových evidenčních systémů pro poradenská pracoviště a inovaci jejich webových portálů. Projekt cílí také na sběr relevantních dat – především k vytiženosti jednotlivých pracovišť.

Jelikož projekt zatím prochází fází posouzení a výsledek bude znám nejdříve v lednu 2022, nedá se s jistotou určit, jestli nakonec uspěje.¹⁹ Těžko hodnotit, zda jeho roční trvání, podmíněně dislokací finančních prostředků, bude časově dostatečné na to, aby se podařilo navržené cíle a výstupy realizovat a implementovat do praxe. Projekt každopádně nevyřeší dlouhodobý problém poradenských center s financováním jejich rozvoje a personálního obsazení. A nevyřeší jej ani finance alokované v připravovaném Operačním programu Jan Amos Komenský, kde v souvislosti se zajištěním rovného pří-

stupu ke vzdělání a podpoře znevýhodněných skupin budou k dispozici prostředky pro další rozvoj vysokoškolských poraden.

Projektové financování lze v nejlepším případě považovat pouze za možnost, jak financovat doplňkové činnosti nebo rozvíjet nové a experimentální poradenské postupy. Nelze ale očekávat, že díky projektům vznikne robustní a trvale udržitelná poradenská infrastruktura, která bude schopna se bez dostatečného objemu finančních prostředků dále rozvíjet tak, aby to umožňovalo naplňovat vzdělávací strategické záměry jednotlivých škol, a tím i ministerstva. Je načase si položit otázku, kolik stojí udržitelnost efektivního vysokoškolského vzdělávacího systému a nakolik jsou kontinuální investice do poradenské činnosti pro jeho udržení žádoucí. Většina lidí by byla možná překvapena, jak by systémové investice do poradenství významně snížily bariéry v přístupu k vysokoškolskému vzdělávání, odbouraly nerovnosti a navýšily kvóty úspěšnosti absolventů.

¹⁹ V době přípravy studie ke zveřejnění (únor 2022) byl projekt ze strany MŠMT již schválen k financování.

11

ZÁVĚR

I když MŠMT akceptuje potřebu lepšího financování poradenských aktivit, stále chybí širší konsensus mezi zainteresovanými aktéry, který by vysokoškolské poradenství zbavil nálepky pouhé „další povinnosti“ vysokých škol a učinil z něj jeden z centrálních pilířů zajišťování kvality a efektivnosti vysokoškolského vzdělávání. Na příkladu přechodu studenta ze střední na vysokou školu jsme si ukázali, že aby poradenství bylo schopné reagovat na aktuální výzvy, potřebuje nejen dostatečné finanční zajištění, ale i podporu ze strany vedení škol. Aby se konkrétní poradenské centrum mohlo rozvíjet, je tato podpora nezbytná, protože poradenská činnost má přímý vliv na to, jak bude vysoká škola ve své vzdělávací strategii úspěšná: Kolik a jaké obory se jí podaří akreditovat? Osloví dostatečné množství uchazečů o studium? Podaří se většině z nich studium absolvovat? Jak odbourat případné sociální, ekonomické či zdravotní bariéry, které by mohly někomu bránit ve studiu? A s tím související: jak zajistit kvalitu studia?

To jsou jen některé příklady odkazující k základní premise, že je v zájmu jednotlivých škol, aby nastavení standardů poradenské praxe, personálnímu obsazení center a jejich finančnímu zajištění věnovaly zvýšenou pozornost. Potřeby projektů se jistě nikdo v poradenství nezříká, neměly by ale sloužit k financování základních strukturálních prvků, mezi než patří rozvoj standardů pro poradenskou praxi. Měly by být určeny spíše pro rozvoj inovativních metod, rozšiřování nabídky a spolupráci s externími partnery, která např. v případě psychologického poradenství přinesla první plody.

A jaký je výhled do budoucna? Tlak MŠMT na větší propojení studia s praxí, zvyšování podílu profesních vzdělávacích programů, posilování postavení celoživotního vzdělávání či uznávání výsledků předchozího učení opět zvýší tlak na kvalitu a efektivitu studia. Aby se vysokým školám nadále dařilo dosát svým vzdělávacím cílům, bez jasné koncepce rozvoje a financování poradenských center se neobejdou.

LITERATURA A ZDROJE

Asociace vysokoškolských poradců (ed.): Aktuální problémy vysokoškolského poradenství – Trendy, metody, aktuální otázky, Brno 2011, zdroj: https://rozvojkariery.webnode.cz/_files/200002033-c42c9c42cc/Aktualni%20problemy%20VS%20poradenstvi.pdf.

Centrum pro studium vysokého školství: workshop „O poradenství pozitivně! Vysokoškolské poradenství (nejen) v době Covidu“, konáno 25. května 2021, zdroj: <https://www.csvs.cz/uplynule-akce/>.

Týž: SNOP – Studijní neúspěšnost s ohledem na přechod ze střední na vysokou školu, zdroj: <https://www.csvs.cz/ukoncene-projekty/snop-studijni-neuspesnost-s-ohledem-na-prechod-ze-stredni-na-vysokou-skolu/>.

Týž: Absolvent 2018, zdroj: <https://www.csvs.cz/ukoncene-projekty/absolvent-2018/>.

Filip Bláha: Přechod ze střední na vysokou školu je u nás jako přechod bez zebry, in UNIVERSITAS magazín vysokých škol, publikováno 1. února 2021, zdroj: <https://www.universitas.cz/tema/6501-prechod-ze-stredni-na-vysokou-skolu-je-u-nas-jako-prechod-bez-zebry-prispiva-tak-k-predcasnemu-ukonceni-studia>.

Jan Klusáček, Michaela Kudrnáčová, Petr Soukup: Studenti VŠ v první vlně pandemie. COVID-19 International Student Well-being Study, Webinar – Sociologické výzkumy zaměřené na zdraví, konáno 5. listopadu 2020, zdroj: [https://rozvojkariery.webnode.cz/_files/200002044-26b8e26b90/kudrnacova-klusacek_studentsi%20v%C5%A1%20v%20prvn%C3%AD%20vln%C4%9B%20pandemie%20\(1\).pdf](https://rozvojkariery.webnode.cz/_files/200002044-26b8e26b90/kudrnacova-klusacek_studentsi%20v%C5%A1%20v%20prvn%C3%AD%20vln%C4%9B%20pandemie%20(1).pdf).

Karel Kryl: Znamení doby, Praha 1996.

Michaela Šmídová (ed.): Vysoké školy, studenti a data o studijní neúspěšnosti a přechodu do vysokoškolského vzdělávání, Praha 2020, zdroj: <https://csvs.cz/wp-content/uploads/vysoke-skoly-studenti-a-data-o-studijni-neuspesnosti-a-prechodu-do-vysokoskolskeho-vzdelavani.pdf>.

MŠMT: Data o studentech, poprvé zapsaných a absolventech vysokých škol, zdroj: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/data-o-studentech-poprve-zapsanych-a-absolventech-vysokych>.

Týž: Návrh Programového dokumentu OP JAK – verze 2.3. (3. listopadu 2021), zdroj: <https://opvvv.msmt.cz/clanek/programovy-dokument-operacniho-programu-jan-amos-komensky-op-jak.htm>.

Národní akční plán pro duševní zdraví 2020–2030, zdroj: <https://www.mzcr.cz/wp-content/uploads/2020/01/N%C3%A1rodn%C3%AD-ak%C4%8Dn%C3%AD-pl%C3%A1n-pro-du%C5%A1evn%C3%AD-zdrav%C3%AD-2020-2030.pdf>.

Národní pedagogický institut: Informační systém Infoabsolvent, Vývoj počtu absolventů SŠ a VOŠ, zdroj: <https://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi/5-1-08/Pocet-absolventu-SS-a-VOS/1>.

Strategický záměr ministerstva pro oblast vysokých škol na období od roku 2021, zdroj: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/strategicky-zamer-ministerstva-pro-oblast-vs-na-obdobi-od>.

Vyhlášení Centralizovaného rozvojového programu pro veřejné vysoké školy pro rok 2022, zdroj: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/centralizovane-rozvojove-programy>.

Zákon o vysokých školách č. 111/1998 Sb., zdroj: <https://www.zakonprolidi.cz/cs/1998-111#cast2>.

WEBOVÉ STRÁNKY

AVŠP: <https://www.asociacevsp.cz/>

CSVŠ: <https://www.csvs.cz/>

Nevypuště duši: <https://nevypustdusi.cz/>

Universitas

magazín vysokých škol

Online magazín www.universitas.cz je již od roku 2017 společným periodikem více než dvaceti českých veřejných vysokých škol.

- Přináší aktuality ze světa vysokého školství a vědy.
- Do hloubky se věnuje aktuálním tématům v oblasti vědy a terciárního vzdělávání (akademická etika, vztah vědy a médií, hodnocení vědy, diskriminace apod.)
- Přináší obsáhlé rozhovory s excelentními vědci a vědkyněmi i osobnostmi z vysokoškolského prostředí z Česka i ze světa.
- Vybrané články se převádí i do audioverzí a překládají do angličtiny.
- Obsah je pravidelně zaslán i prostřednictvím newsletterů.

Centrum pro studium vysokého školství, v. v. i.

www.csvs.cz

Již přes 30 let se věnujeme základnímu a aplikovanému výzkumu českého vysokého školství. Zkoumáme široké spektrum témat napříč těmito oblastmi:

- vysokoškolské systémy a jejich fungování
- mezinárodní rozměr terciárního vzdělávání
- problematika vysokoškolských studentů a absolventů
- třetí role vysokých škol a univerzit
- digitalizace terciárního vzdělávání

Vydáváme elektronický časopis AULA – revue pro vysokoškolskou a vědní politiku, který je jediným časopisem pro tuto oblast výzkumu v České republice. Provádíme expertní a poradenskou činnost pro zájemce z veřejného i privátního sektoru.

O AUTOROVI

Dr. Filip Bláha (nar. 1978). V CSVŠ působí od roku 2019. Věnuje se výzkumu studijních nerovností, přechodu ze SŠ na VŠ a fenoménu vysokoškolského poradenství. K tomuto tématu v letech 2020 a 2021 ve spolupráci s Nadací Friedricha Eberta připravil dva mezinárodní workshopy. Jejich cílem bylo zvýšit povědomí o tématu vysokoškolského poradenství a upozornit na jeho aktuální výzvy. Pravidelně publikuje v magazínu vysokých škol UNIVERSITAS.

IMPRINT

Friedrich-Ebert-Stiftung, zastoupení v České republice
Zborovská 716/27 | 150 00 Praha 5 | Česká republika

1. české vydání, Praha, březen 2022

Odpovědná osoba:
Thomas Oellermann | thomas.oellermann@fesprag.cz
Tel.: +420 224 947 076 | Fax: +420 224 948 091
www.fesprag.cz | www.facebook.com/FESPrag

Pro bezplatné objednání publikace:
fes@fesprag.cz

Komerční využití jakýchkoli médií vydaných Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) není povoleno bez svolení FES.

O NÁS

Kancelář Friedrich-Ebert-Stiftung v Praze existuje od roku 1990. Se sociálně demokratickými hodnotami na zřeteli poskytuje expertízu v nejrůznějších formátech, a posiluje tak veřejnou debatu o tématech evropské a zahraniční politiky,

práce a sociálních věcí, rovnosti žen a mužů, migrace a sociálně spravedlivé klimatické transformace. Na těchto aktivitách FES spolupracuje s jinými vědeckými instituty a think-tanky, neziskovými organizacemi a odbory z ČR a Evropy.

www.fesprag.cz

VYSOKOŠKOLSKÉ PORADENSTVÍ V ČR

Mezi strategií a realitou

I když MŠMT akceptuje potřebu lepšího financování poradenských aktivit, stále chybí širší konsensus mezi zainteresovanými aktéry, který by vysokoškolské poradenství zbavil nálepky pouhé „další povinnosti“ vysokých škol a učinil z něj jeden z centrálních pilířů zajišťování kvality a efektivnosti vysokoškolského vzdělávání.

Pro rozvoj konkrétního poradenského centra je podpora ze strany vedení školy nezbytná, protože poradenská činnost má přímý vliv na to, jak bude vysoká škola ve své vzdělávací strategii úspěšná.

Je v zájmu jednotlivých škol, aby nastavení standardů poradenské praxe, personálnímu obsazení center a jejich finančnímu zajištění věnovaly zvýšenou pozornost. Pouze za tohoto předpokladu budou v budoucnosti schopny dosát svým vzdělávacím cílům.

Více informací naleznete zde:
<http://www.fesprag.cz/>